

Svätých Timoteja a Títa, biskupov, spomienka

Svätí Timotej a Titus boli učeníci a pomocníci apoštola Pavla. Sv. Pavol ich viac ráz s uznaním spomína vo svojich listoch. Im priamo boli adresované tzv. pastoračné listy (dva Timotejovi, jeden Titovi), ktoré obsahujú cenné pastoračné pokyny tak pre vedúcich cirkevných obcí, ako aj pre veriacich.

Svätý Timotej (zomr. koncom 1. stor.)

Bol miláčikom sv. Pavla. Apoštol ho nazýva "milovaný a verný syn v Pánovi" (1 Kor 4,17), "náš brat a Boží služobník pri hlásaní Kristovho evanjelia" (1 Sol 3,2), "môj spolupracovník" (Rim 16,21), "prvý syn vo viere" (1 Tim 1,2)... Spomína ho takmer vo všetkých listoch, v niektorých i viac ráz.

Z listov apoštola Pavla a zo Skutkov apoštolov sa dozvedáme pomerne veľa údajov o živote sv. Timoteja.

Pochádzal z maloázijského mesta Lystru v Lykaónii. Jeho matka bola Židovka, kým otec bol Grék. Otec však skoro zomrel. Timotej žil s matkou Eunikou (Eunike) a so starou matkou Lojdou (Lois). Obidve boli vzdelané a veľmi nábožné. Timotej od nich získal nielen dobrú výchovu, ale aj znalosť Svätého písma (por. 2Tim. 1,5; 3,15).

Apoštol Pavol mal možnosť poznať túto rodinu už pri prvej misijnej ceste, ktorú podnikol cez Cyprus do Malej Ázie niekedy medzi rokmi 45-49. Obidve ženy prijali evanjelium a stali sa horlivými kresťankami. V takom duchu vychovávali i dorastajúceho Timoteja, keďže čoskoro mohol i on prijať krst. Keď Pavol znovu navštívil Lystru pri druhej misijnej ceste (v rokoch 50-52), tamojší kresťania mu podali veľmi dobré svedectvo o mladom Timotejovi, takže apoštol sa rozhodol vziať si ho za pomocníka (Sk 16,1 nn). Aby mu Židia nerobili ťažkosti, podrobil ho obriezke. Timotejov obchod z domu iste nebol ľahostajný jeho starnúcej matke, lebo dospelávajúci syn mal prevziať starosť o rodinu. Ale ušľachtilá žena priniesla túto obeť veľkodušne.

Niektorí biblisti a historici sa nazdávajú, že už pri odchode z domu Timotej prijal kňazskú (biskupskú) vysviacku. V narážkach prvého a druhého listu Timotejovi môžeme vidieť všetky základné prvky tohto významného obradu: prorocké označenie kandidáta (1 Tim 1,18; 4,14), jeho slávnostné vyznanie viery pred svedkami (1 Tim 6,12), povzbudenie a poverenie svätiaceho apoštola (2 Tim 2,2), vkladanie apoštolských rúk (2 Tim 1,6) a vkladanie rúk starších (1 Tim 4,14).

Od toho času bol Timotej takmer stále v Pavlovej blízkosti, alebo vykonával rozličné úlohy z jeho poverenia. Pavol spomína Timoteja ako spoludosielať obidvoch listov Solúnčanom, druhého listu Korintanom a listov Kolosanom, Filipanom a Filemónovi. Keď bol Pavol niekedy okolo roku 55 dlhší čas v Efeze, poslal Timoteja s dôležitým poverením do Korintu a spolu s Erastom do Macedónska, kde sa s ním potom znovu stretol na jeseň roku 57. Timotej sprevádzal Pavla ďalej do Achájska (terajšie južné Grécko) a naspäť do Jeruzalema, kde Pavla uväznili, odviedli do Cézarey a odtiaľ do Ríma: Verný Timotej bol pri Pavlovi i v rímskom väzení (v rokoch 61-63) a pomáhal mu v osobných potrebách i v apoštolskej práci.

Po Pavlovom prepustení z väzenia ho Timotej znovu sprevádzal na apoštolských cestách. Potom ako Pavol navštívil Efez a odišiel odtiaľ do Macedónska, nechal Timoteja v Efeze, aby viedol túto významnú, ale pritom i nepokojmi zmietanú maloázijskú cirkevnú obec (1 Tim 1,3). Keď sa však Pavol znovu dostal do rímskeho väzenia a cítil, že čoskoro bude musieť vydať svedectvo krvi, naliehavo žiadal Timoteja, aby prišiel za ním (2 Tim 4,9nn).

Podľa cirkevnej tradície sa Timotej po Pavlovej smrti znovu vrátil do Efezu, kde účinkoval ako tamojší biskup. Neskoršie Timotejove životopisy hovoria o jeho mučeníckej smrti. Údajne ho ubili kameňmi a palicami, keď sa usiloval odvrátiť ľudí od tradičných pohanských orgií, ktoré sa konali na počesť boha Dionýza. Nie sú však nijaké závažné historické doklady na potvrdenie tohto podania.

Sv. Timotej bol najprv pochovaný v Efeze. V roku 356 cisár Konštans, syn Konštantína Veľkého, dal preniesť telesné pozostatky apoštolského učeníka do chrámu apoštolov v Carihrade. Po dobytí Carihradu latinskými križiakmi roku 1204 sa strácajú všetky stopy po relikviách sv. Timoteja na Východe. Pravdepodobne boli s inou korisťou prenesené na Západ. Novšie výskumy (r. 1945) umožňujú predpokladať, že sa tieto relikvie nachádzajú v Taliansku, a to v katedrále jadranského prístavného mesta Termoli.

Svätý Títus (1. stor.)

Skutky apoštolov priamo nehovoria o tomto spoločníkovi apoštola národov, no zato sv. Pavol ho spomína vo viacerých listoch, zvlášť v Druhom liste Korintanom.

Sv. Titus pochádzal pravdepodobne z Antiochie. Rodom bol pohan, ale ani Pavol, ani ostatní apoštoli ho nenútili podrobiť sa obriezke (Gal 2,3 n). Pre evanjelium ho získal sám Pavol, ktorý ho preto nazýva "právnym synom v spoločnej viere" (Tit 1,4). Titus sa po prvý raz zjavuje v Pavlovej spoločnosti pri jeho ceste z Antiochie na jeruzalemský "apoštolský snem" roku 49.

Zdá sa, že Titus bol tichý, taktný a zmierlivý. Preto ho Pavol poveroval zvláštnymi úlohami v chúlостivých situáciách. Tak roku 57, keď vrcholili nepokoje v korintskej cirkevnej obci, apoštol tam nešiel, hoci pôvodne chcel (2 Kor 1,15nn), ale poslal Tita, aby pomohol usporiadať tamojšie pomery. Titus niesol so sebou Pavlov energický list (2 Kor 2,4; 7,8 nn), ktorý sa však nezachoval. Apoštolovi veľmi záležalo na výsledku Titovho poslanca, preto ho znepokojilo, keď nenašiel svojho spoločníka v Troade (2 Kor 2,12nn), ako sa pravdepodobne boli dohovorieť. Stretli sa až v Macedónsku (2 Kor 7,5nn). Pavol sa veľmi potešil, lebo Titus priniesol z Korintu dobré správy. Tento úspech tak povzbudil Pavla, že napísal Korintanom ďalší list (zachovaný ako Druhý list Korintanom) a poveril Tita, aby dokončil zbierku pre jeruzalemskú cirkevnú obec, ktorú predtým začal on sám (2 Kor 8,6nn). S Titom poslal Pavol ďalších dvoch poverencov, pričom rozlišoval ich poslanie: "Čo sa týka Tita, to je môj spoločník a môj spolupracovník medzi vami; čo sa týka spolubratov, to sú poslovia cirkevných obcí..." (2 Kor 8,23).

Nie menej nábožnou úlohou poveril Pavol Tita po návrate z prvého rímskeho väzenia. Bolo to okolo roku 65. Pavol s Titom pôsobili istý čas na ostrove Kréta. Boli tam síce už kresťanskí veriaci, ale so všetkými nepeknými vlastnosťami južného Stredomoria. Pavol nepriamo pranieruje ich chyby, keď spomína slová dávneho básnika Epimenida (6. stor. pr. Kr.): "Krétania sú veční luhári, zlé potvory, lenivé bruchá" (por. Tit 1,12). A medzi takýmito ľuďmi apoštol necháva Tita, aby "dal do poriadku, čo treba", a aby po mestách ustanovil starších (to znamená predstavených cirkevných obcí), a to "takých, čo sú bez úhony". Je pochopiteľné, že to nebola ľahká a závideniahodná úloha.

Pavol sa však ani potom nezaobišiel bez Titovej pomoci. Tak si ho povolal do Nikopola (na západnom gréckom pobreží), kde sa zdržoval dlhší čas (Tit 3,12) a napokon ho poslal do Dalmácie (2 Tim 3,10). No v tom čase už bol apoštol po druhý raz v rímskom väzení a očakával blízku smrť. Nevedno, či ho pred smrťou ešte navštívil jeho "právy syn v spoločnej viere".

Neskoršie podanie sverne tvrdí, že po smrti apoštola Pavla sa Titus vrátil na tvrď Pánovu vinicu na Kréte, kde aj zomrel vo vysokom veku 94 rokov. Jeho telo spočívalo najprv v jeho katedrále v Gortyne na Kréte. Keď roku 823 (al. 824) zničili toto mesto mohamedáni, z pozostatkov sv. Tita sa podarilo zachrániť iba jeho hlavu, ktorú neskôr z obavy pred Turkami previezli do benátskeho chrámu sv. Marka. Za pontifikátu pápeža Pavla VI. 15. mája 1966 bola táto vzácna relikvia slávnostne odovzdaná znovu na Krétu, a to pravoslávne metropolitnému chrámu v Heraklione (Kandia). Bol to jednak prejav úcty voči gréckej pravoslávnej cirkvi a jednak prejav túžby po zjednotení východnej i západnej Cirkvi, ktoré okrem iného spája i úcta k prvému krétskemu biskupovi sv. Titovi, spoločníkovi sv. Pavla apoštola.

Literatúra:

ONDRUŠ, R.: Blízki Bohu i ľuďom. Tatran Bratislava 1991